

11. november 2012

Var der noget at komme efter?

Om advokat Kjeldsens rapport

Kaare Rübner Jørgensen

Vi har kun den kompetence, som kirken og de personer, der er berørt, giver os via velvillighed og lyst til at deltage.

Lars Kjeldsen, Politiken 15.4.10

Den 31. maj 2010 anmodede biskop Czeslaw Kozon advokat Lars Kjeldsen om at stå for en uvildig undersøgelse af mulige misbrugssager i den katolske kirke i Danmark. Den 7. juni 2012 var han færdig med arbejdet og kunne aflevere en rapport på 252 sider til bispedømmet. Dagen efter blev rapporten offentliggjort.

Medierne beskæftigede sig ikke meget med rapporten. Det bål, som biskop Kozon havde antændt med sine uheldige bemærkninger til Kristeligt Dagblad den 16. marts 2010, og som medierne i tiden derefter af gode grunde havde fyret godt op under, var ganske langsomt gået ud, og ingen så nogen større interesse i at antænde det igen. Så det blev kun til nogle forholdsvis kortfattede omtaler af konklusionerne i rapporten (diverse dagblade 9. juni 2012). Den eneste, der mig bekendt har beskæftiget sig mere indgående med rapporten, er Karen M. Larsen, som i sin artikel "Advokatundersøgelsen af den katolske kirke - en kritisk analyse" den 16. juni 2012 retter et hårdt angreb på den kirkelige og især på biskop Kozons håndtering af de misbrugssager, han gennem tiden fik kendskab til. (<http://karenmlarsen.eftertanke.dk/2012/06/16/advokatundersogelsen-af-den-katolske-kirke-en-kritisk-analyse/>)

Her er det ikke hensigten at gå i rette med Karen M. Larsen, ej heller at tage biskoppen i forsvar. Det, der primært har min interesse som historiker, er at undersøge rapportens kildegrundlag. Har advokat Kjeldsen været hele vejen rundt? Har han vendt hver en sten? Samtidig vil jeg dog også se lidt nærmere på substansen i hans undersøgelse, for det, der er sket eller ikke sket i den katolske kirke, er et emne, som ikke kun må interessere jurister, men også historikere. Og almindelig danske katolikker ikke at forglemme. Endelig som det sidste vil jeg sammenholde nogle af de oplysninger, der var fremme i pressen, herunder de udtalelser, der kom fra vor kirkes ledelse, med dem, der findes i Kjeldsens rapport.

Rapporten

Advokat Kjeldsens rapport er som nævnt på 252 sider. I foreløbig form har den været til gennemsyn og kommentering på bispekontoret. Umiddelbart forekommer det fornuftigt, for som ikke-katolik kunne advokat Kjeldsen nemt komme til at rode rundt i begreberne og give dem forkerte betegnelser. Det så vi jo en del eksempler på i pressens behandling af de opståede sexskandaler. Omvendt må det samtidig siges, at bispekontoret derved har fået mulighed for at sminke hans rapport og neddæmpe hans kritik. Selv om jeg er sikker på, at advokat Kjeldsen har så stor faglig integritet, at han ikke har kunnet accepteret større ændringer - det har nok kun været noget i retning af: ”Er det nødvendigt at omtale det? Kan man ikke nøjes med at sige ...” - er det dog noget, man må have for øje, når man læser rapporten.

Advokats kommissorium

Udgangspunktet for hele undersøgelsen og dermed rapporten er det kommissorium, som blev offentliggjort den 31. maj 2010. Ifølge dette skulle han undersøge og beskrive

- *samtlig*e henvendelser, den katolske kirke i Danmark havde modtaget inden den 1. august 2010 om misbrug af umyndige i perioden 1. januar 1890 - 31. maj 2010 (punkt 1, min kursivering);
- *efter omstændighederne visse* henvendelser, som er rettet til kirken inden 1. august 2010 vedrørende krænkelse af voksne (punkt 6, min kursivering);
- i hvilket omfang kirken har haft en viden eller burde have haft en mistanke derom (punkt 2);
- hvorledes kirken har forholdt sig til mulige ofre og de pågældende præster (punkt 3);

Desuden blev han bedt om at vurdere de for kirken i Danmark i løbet af perioden gældende regler for behandling af overgrebssager (punkt 4) og at fremkomme med en vurdering af kirkens behandling - evt. neddyssen eller forhindring af opklaringen (punkt 5).

Kirken, repræsenteret ved biskop Kozon, lovede, at advokaten ville få adgang til alt materiale i kirkens besiddelse, at kirken ville bistå med at fremskaffe alt materiale, som advokaten måtte finde relevant, og at etablere kontakt til de personer, advokaten ønskede at interviewe. Desuden kunne advokaten selv tilvejebringe materiale, hvis han fandt det af betydning.

Jeg undrer mig over to ting i dette kommissorium. Det ene er skelnen mellem ”samtlig” og ”visse”. Heraf kunne man få den fornemmelse, at der var sager vedrørende voksne ofre eller forurettede, som det konsekvent hedder i rapporten, som biskoppen ikke ønskede undersøgt. Det andet er, at biskoppen havde bedt ham gå helt tilbage til 1890. Hvad skulle formålet med det være, kunne man spørge. Alle involverede i så gamle sager var jo for længst døde. Da det vel kun kunne have en historisk interesse, kunne man lige så godt begynde med året 1853. Det var det år, hvor den katolske kirke etablerede

sig i Danmark. Advokaten har da også behandlet de få sager, der kendes fra gamle dage, ret så stedmoderligt, viser rapporten.

Rapporten viser også, at når der tales om ”alt materiale i kirkens besiddelse”, menes, *alt materiale på bispekontoret*. Hvad der eventuelt måtte ligge af materiale i andre kirkelige organisationer, det være sig skoler og ordenshuse, er ikke undersøgt. Det vil altså sige, at begrebet ”kirke” er meget snævert defineret.

Advokaten har nøje overholdt sit kommissorium: *kun de sager, der var blevet anmeldt til bispekontoret inden den 1. august 2010, er undersøgt*. De sager, der blev anmeldt efter denne dato, indgår derfor ikke i undersøgelsen. Det samme gælder sager, der kun har været omtalt i medierne. Det undrer mig endvidere, at advokaten har tolket kommissoriet således, at overgreb begået på selvejende katolske institutioner (uddannelsessteder) kun skulle undersøges, hvis den påståede skadevolder havde været præst eller ordenssøster. Forklaringen herpå angives at være, at de andre lærere ”ikke er underlagt Den katolske Kirke i Danmarks tilsyn” (side 105). Hvem, der har bildt ham det ind, skal jeg ikke udtale mig om, blot bemærke, at det ikke er i overensstemmelse med kanonisk ret (1983: canones 803, 805 og især 806). Da erfaringer fra udlandet viser, at det netop var på skoler og børnehjem, at de fleste overgreb havde fundet sted, har advokaten derved på forhånd afskåret sig fra at undersøge et potentielt ”farligt” område.

Advokatens metode

Advokaten har

- gennemgået det skriftlige materiale, bispedømmet har tilsendt ham, dvs. de anmeldte sager;
- interviewet de berørte personer for at få sagerne belyst fra de forurettedes side;
- gennemgået det skriftlige materiale igen for at afdække eventuelle oplysninger af relevans for de enkelte sager;
- interviewet de involverede præster;
- interviewet kirkens ledelse med henblik på at få belyst sagsbehandlingen.

106 personer har været indkaldt til interview. Heraf har de 77 ladet sig interviewe. Fordelt på tre grupper, fordeler de sig således:

- forurettede: 38 (heraf har 11 ikke ønsket at lade sig interviewe)
- præster: 34 (heraf har 5 ikke ønsket at lade sig interviewe)
- andre: 34 (heraf har 13 ikke ønsket at lade sig interviewe)

Her kan man undre sig over, at biskoppen ikke har pålagt sine præster at lade sig interviewe, for det ville enhver erhvervsleder gøre over for sine ansatte, hvis en uvildig instans blev bedt om at undersøge eventuelle uretmæssigheder i hans firma.

Desuden oplyses, at 17 af de i anmeldelserne nævnte præster enten er døde eller af helbredsmæssige grunde ikke har været i stand til at deltage i undersøgelsen. Den mest betydningsfulde af dem har været biskop Hans Martensen. Han døde som bekendt efter lang tids svækkelse den 13. marts 2012.

Under selve interviewene, som det altså var frivilligt, om man ville deltage i, har den interviewede kunnet nægte at udtale sig eller besvare spørgsmål fra advokaten. Man kan derfor ikke være sikker på, at repræsentanter for kirken har fortalt ham alt, hvad de vidste om de pågældende sager og præster ("Han spurgte ikke, så det sagde jeg ikke noget om"). Hvor ofte det har været tilfældet, kan jeg af gode grunde ikke vide, men det synes dog at være tilfældet i sagerne 25 og 26. I min egen sag kan jeg se mig citeret forkert og at visse udtalelser er udeladt (sag 24) og i en anden sag, hvor forurettede har sendt mig en kopi af sit interviewreferat, viser dens omtale i rapporten sig at være både uklar og mangelfuld (sag 27).

At det måtte være frivilligt, om man ville lade sig interviewe, og frivilligt, hvad man ville sige og svare på, er oplagt. Det kunne ikke være anderledes, når der var tale om en privat undersøgelse, men det svækker unægtelig værdien af interviewene. Ligesom det svækker værdien af advokatens undersøgelse. Det var også derfor, jeg i sin tid talte om "den næstbedste undersøgelse", for jeg havde foretrukket, at der havde været vidnepligt, og at de interviewede havde udtalt sig under vidneansvar (Berlingske Tidende 7. juni 2010). Men det havde krævet en helt anden undersøgelse.

Af skriftligt materiale har Undersøgeren, som advokaten kalder sig selv i rapporten, haft adgang til

- referater af møder i det biskoppelige råd 1965-2010;
- referater af møder i pastoralrådet 2002-2008;
- personalesager for præster (aktive, fratrådte, døde);
- materiale fra biskoppens hemmelige arkiv;
- dokumenter fra kirkens forundersøgelse af sager ifl. canon 1717 i Kanonisk Lov af 1983, foretaget af Niels Engelbrecht og Stig Sørensen.

(can. 1717: "Når som helst en *ordinarius* [biskop, apostolisk administrator m.v.] modtager informationer, som i det mindste synes troværdige, om en forbrydelse, skal han forsigtigt enten selv eller gennem en anden, egnet person undersøge sagens fakta og omstændigheder og dens strafmuligheder med mindre denne undersøgelse synes at være helt overflødig.")

Materialet blev gennemgået på bispekontoret, og Undersøgeren modtog efterfølgende kopier af de sider, han fandt af relevans for sin undersøgelse. Det fremgår ikke af rapporten, om Undersøgeren selv har gennemgået de nævnte arkivfonde eller blot har øn-

sket at se, hvad der lå af oplysninger på de præster, om hvem der var indgivet anmeldelse. Umiddelbart vil jeg tro det sidste, for det oplyses, at det skriftlige materiale blev gennemgået på bare syv dage (side 12).

Oplysningen om, hvilket materiale Undersøgeren har haft adgang til, viser, at han har koncentreret sig om kirkens nyere historie. Desuden kan man konstatere, at han ikke har kigget på, hvad der forelå af korrespondance med udenlandske biskopper, ordensledere og Vatikanet. Hvad biskoppen skulle have skrevet til ærkebiskoppen i Bogotá om pastor Sahner (sag 7), til den polske biskop og polske provincial om den præst, der blev sendt retur på grund af en dom for besiddelse af børneporno (sag 35) eller til de udenlandske ordensforstandere i to andre sager (sag 4 og 5), indgår ikke i undersøgelsen. Da denne korrespondance også er en del af kirkens håndtering af sagerne, synes det mig at være en fejl.

De juridiske regler

”Den katolske Kirke i Danmark har i kommissoriet anmodet Undersøgeren om at gennemføre en uvildig advokatundersøgelse fuldstændig uafhængig af Den katolske Kirke i Danmark. Efter Undersøgerens opfattelse må undersøgelsen derfor tage sit udgangspunkt i dansk ret” (side 30).

Jeg forstår godt Undersøgerens tankegang: når man beder en dansk jurist, der ikke er fortrolig med kanonisk ret og katolske forhold generelt, om at stå for undersøgelsen, må det betyde, at biskoppen har ønsket sagerne undersøgt og vurderet ud fra dansk retspraksis. Relevansen heraf kan ikke bestrides. Alligevel er det problematisk, når man skal vurdere de kirkelige myndigheders håndtering af sagerne, for her spiller kanonisk ret en lige så stor rolle som dansk ret. Om ikke en større. Læs bare, hvad der står i den lovbog, der havde gyldighed fra 1917 til 1983:

”Enhver troende bør vise gejstlige, afhængig af deres rang og funktioner, respekt. De tilsmudser sig med den kirkekrænkende forbrydelse, hvis de påfører gejstlige en reel uret” (can. 119).

”Gejstlige bør i alle sager, hvad enten det drejer sig om private søgsmål eller kriminalsager, stilles for en kirkelig dommer, hvis ikke andet lovligt er foreskrevet for særlige områder” (can. 120 § 1).

Begge bestemmelser er udtryk for det klerikale klima, der tidligere herskede i kirken. Den første kan forklare, hvorfor lægfolk var tilbøjelige til at anmelde en præst for seksuelle krænkelse (ofte var det jo blot rygter, man havde hørt), den anden, hvorfor de gejstlige myndigheder undlod at anmelde sagerne til verdslige myndigheder.

Undersøgeren er ikke opmærksom på disse bestemmelser. Men trods det er han sig bevidst, at også de kirkelige regler har betydning, når sagernes behandling skal vurderes. Han har dog primært set på de retsregler, der vedrørte gejstliges cølibats- og kyskhedsløfte. Af andre kirkelige dokumenter har han kendskab til 1922-instruksen *Crimen sollicitationis*, 1962-instruksen af samme navn og kardinal Ratzingers instruks *Sacramentorum sanctitatis tutela* fra 2001 samt *Normae gravioribus delictis* fra 15. juli 2010. Undersøgeren har fundet dokumenterne på nettet og læst dem i engelsk oversættelse.

Som bekendt var det da Ratzingers instruks i 2001 blev lækket, at offentligheden fik kendskab til eksistensen af den ældre tophemmelige instruks fra 1962, der foreskrev, at sager om sexkrænkende præster skulle behandles fortroligt, hvorfor alle involverede, herunder ofre og deres pårørende samt eventuelle vidner, skulle pålægges en tavshedsforpligtelse. Og den gjaldt også efter sagen behandling ved den kirkelige domstol. Senere har den amerikanske kirkerets- og misbrugseksperter p. Tom Doyle OP gjort opmærksom på, at instruks fra 1962 blot var en gentagelse af en instruks med samme indhold fra 1922, så denne hemmeligholdelse har altså eksisteret i det meste af den periode, Undersøgeren var blevet sat til at undersøge. Efter at 1962-instruksen var blevet offentligt kendt, har der først i de udenlandske og senere i de danske medier været en debat om, hvorvidt denne fra Vatikanet pålagte hemmeligholdelse kunne forklare det faktum, at ingen biskop eller kirkelig øvrighedsperson havde anmeldt en præst til de civile myndigheder. Undersøgeren kommer ikke ind på denne problematik, for i rapporten hedder det blot:

"Vedrørende instrukser fra Vatikanet oplyste biskop Czeslaw Kozon, at han første gang fik kendskab til instrukserne fra 1922 og 1962, da de blev nævnt i medierne i 2009-10" (side 37, cf. også en Kozon-udtalelse til Politiken 10. april 2010).

Biskop Kozons upræcise svar er helt på linie med de svar, de amerikanske biskopper gav, da offentligheden fik kendskab til instrukserne: vi kendte dem ikke før nu. Men derfor kan hans svar selvfølgelig godt være sandt. Jeg studser dog blot over, at biskoppen først hørte om dem i 2009-2010, for 1962-instruksen var allerede omtalt i medierne i 2003 (National Catholic Reporter 7. august 2003, Kristeligt Dagblad 21. august 2003). Da der desuden som nævnt blev refereret til den i 2001-instruksen, burde han jo have kendt dens eksistens allerede i 2001 og undersøgt, om den gamle instruks fandtes i hans arkiv. Det burde den jo gøre, eftersom den var udsendt til alle biskopper. Undersøgeren har dog heller ikke gjort noget forsøg på at finde den i arkivet.

Klassificering af sagerne

I tabel 1 (side 72-73) klassificerer Undersøgeren de anmeldte sager efter krænkelsernes art (KIK: kan ikke klassificeres, D: decorum, dvs. utilstødelig opførsel, SC: sexchikane, B: blufærdighedskrænkelse, G: grovere seksuelle krænkelser). En sammenfatning ser således ud:

Før 1945:	5 sager (KIK: 1, B: 4)
1950'erne:	6 sager (KIK: 2, D: 1, G: 3)
1960'erne:	8 sager (KIK: 2, D: 2, B: 4)
1970'erne:	9 sager (KIK: 1, D: 1, SC: 1, B 3, G: 3)
1980'erne:	6 sager (KIK: 1, D: 2, B: 2, G: 1)
1990'erne:	7 sager (KIK: 2, D: 1, B: 3, G: 1)
2000'erne:	10 sager (KIK: 4, D: 3, SC: 1, B: 2)

Med hensyn til anmeldelsestidspunkt kan følgende liste opstilles:

1919:	1 sag
1975:	1 sag
1984:	2 sager
1990:	1 sag
1998:	1 sag
2000:	4 sager
2001:	2 sager
2003:	2 sager
2004:	2 sager
2007:	2 sager
2008:	2 sager
2009:	4 sager
2010:	28 sager

Det vil altså sige, at 1 sag var anmeldt i biskop von Euchs tid (1892-1922), 4 sager i biskop Martinsens (1965-1995), resten i biskop Kozons (1995-). Blandt de sidste var der en sag om en præst, der havde betalt en bøde på 1.000 kr. for blufærdighedskrænkelse, meddelt biskoppen i oktober 2000 (sag 39), en om en præsts krænkelse af en dreng, meddelt ham i 2001 eller 2002 (sag 14) og en om en dreng, der i årevis var blevet misbragt, meddelt ham i 2003 (sag 26). Så når biskoppen i 2002 fortalte, at han havde kendskab til to sager af ældre dato (Berlingske Tidende 28. april 2002) og i 2005, at han ikke var bekendt med nogen sag herhjemme om præsters seksuelle krænkelse af børn (Kristeligt Dagblad 27. april 2005), var det altså ikke i overensstemmelse med sandheden.

I flere af Undersøgerens tabeller angives, om de forurettedes var under eller over atten. Da han også gengiver en tabel, udarbejdet af Statens Institut for Folkesundhed i august 2000 om relationen mellem gerningsmand/kvinde opdelt på barnets køn (side 41, se også tabellen side 43), må det undre, at han ikke har følt sig foranlediget til også at opstille en tabel over de forurettedes køn. Ved at gennemgå sagerne i rapportens del 2 kan den dog nemt laves, så her er den:

Alder under 18		35
	drenge	26
	piger	9
Alder over 18		10
	Mænd	5
	Kvinder	5
Ukendt		7
	mænd/drenge	6
	kvinde/pige	1

(Der er en diskrepans, idet det i tabellen side 76 om sag 26 siges, at alderen er ukendt, mens det side 217 fremgår, at der var tale om en dreng).

Altså mænd/drenge 46, kvinder/piger 15. Denne kønsfordeling svarer til den, man kender fra præsters misbrug af børn og unge i USA og Irland, og som dér afviger de katolske tal sig markant fra forholdene i samfundene generelt, for her er der en kraftig overrepræsentation af piger blandt de forurettede. Nogle udenlandske forskere har forklaret denne diskrepans med det store antal homoseksuelle katolske præster, andre har været mere forsigtige med at gøre homoseksualitet til årsagen, idet de har påpeget, at det først var i 1980, at Vatikanet tillod piger at være ministranter. Altså underforstået: hvis piger havde kunnet være ministranter på lige fod med drenge, ville antallet af forurettede piger have været væsentligt højere.

Kirkens beredskabsplan

Selv om flere katolikker allerede før 2000 havde gjort opmærksom på, at vi også kunne have sexkrænkende præster i Danmark (fx. Marianne Christensen i Katolsk Orientering 13, 25. august 1993), var det først, da uvejret for alvor brød ud i USA, at man begyndte at overveje problemet i Danmark. Første gang tanken om beredskabsplaner blev drøftet, var på den nordiske bispekonference i foråret 2002. Her var det dog ikke muligt at fastsætte et sæt fælles regler, fordi *"den civile lovgivning i de nordiske lande er forskellig"* (Katolsk Orientering 6, 27. marts 2002).

Hvorvidt den er det, har jeg ikke undersøgt, men mon ikke vi snarere skulle sige, at de nordiske biskopper ikke kunne blive enige om, hvordan man skulle takle problemet? I hvert fald virker forklaringen søgt, når man otte år senere kan læse, at *"udarbejdelsen af et sæt fælles nordiske retningslinier til forebyggelse af seksuelle overgreb i kirken var et vigtigt punkt på Den nordiske bispekonferences møde i september"* (Katolsk Orientering 16, 1. oktober 2010).

Undersøgeren har ikke læst Katolsk Orientering. I stedet har han i et referat fra Det biskoppelige Råds møde den 7. maj 2002 fundet, at en *"præliminær drøftelse med henblik på beredskabsplan i misbrugssager"* var sat på dagsordenen (side 61). På rådets møde den 3. juni 2004 behandledes dernæst et udkast, baseret på en tilsvarende beredskabsplan fra Norge (side 62). Samtidig blev der i december 2004 nedsat et fagetisk råd, bestående af en jurist, en præst og en psykolog, der skulle se på eventuelle sager og rådgive biskoppen om, hvorledes han skulle handle i de pågældende sager (side 19), men først fire et halv år senere kunne Katolsk Orientering meddele, at en beredskabsplan for bispedømmet Købehavn var på plads og kunne læses på bispedømmets hjemmeside (Katolsk Orientering 11, 5. juni 2009). Når biskop Kozon taler om beredskabsplanen af 2008 (side 61) og Undersøgeren skriver, at denne plan blev offentliggjort i efteråret 2008 (side 68), er det altså ikke korrekt.

Ved at sammenligne med den tilsvarende svenske kunne VEOK gøre opmærksom på, at danske beredskabsplan manglede retningslinier, der kunne forbygge overgreb (Formanden har ordet, 10. september 2009). Derfor kan det kun glæde os, at Børnerådet i 2010 kritiserede denne mangel, ligesom det udtrykte kritik af, at kirkens hjælpefolder ikke indeholdt henvisninger til andre myndigheder (Berlingske Tidende 8. april 2010). Resultatet blev, at bispedømmet blev tvunget til at udarbejde en ny og revideret beredskabsplan.

Mellem 2002 og 2009 var der mange, der i indlæg til Katolsk Orientering ønskede oplysning om, hvordan det gik med udarbejdelsen af beredskabsplanen, men trykte bladet indlæggene, hvad der ikke altid var tilfældet, blev vi holdt hen med snak. Biskoppen kunne dog i foråret 2005 fortælle Kristeligt Dagblad, at han forventede beredskabsplanen godkendt inden årets udgang (Kristeligt Dagblad 27. april 2005).

Undersøgeren har selvfølgelig også undret sig over denne langsommelighed og spurgt de ansvarlige om årsagen. Biskop Kozons forklaring på, hvorfor arbejdet lå stille mellem 2002 og 2004, er denne:

"Den relativt langsomme tilblivelse af den første beredskabsplan var formentlig et udslag af, at man på daværende tidspunkt ikke havde været konfronteret med konkrete sager af betydning og heller ikke ventede at blive det" (side 61).

Det er, som det vil blive nævnt senere, ikke sandt. Sandheden lå et andet sted, for p. Gerhard Sanders, der var og vist stadig er formand for Den biskoppelige Domstol, udtaler:

"Emnet var ikke højt prioriteret på det tidspunkt, da kirken havde mange andre emner, der krævede opmærksomhed" (side 61).

Og generalvikar Lars Messerschmidt:

"Det er korrekt, at emnet ikke havde den højeste prioritet, og at man derfor først kom videre med sagen i 2004" (side 62).

Rapportens konklusioner er:

"Det havde været hensigtsmæssigt, at der tidligere havde været udarbejdet et sæt generelle retningslinier med henblik på at forebygge seksuelle krænkelser af børn og unge" (side 60).

"Udarbejdelsen og offentliggørelsen af en skriftlig beredskabsplan for Den Katolske Kirke i Danmark tog mere end 6 år. Der foreligger ikke oplysninger, der kan begrunde, hvorfor udarbejdelsen af den skriftlige beredskabsplan tog så lang tid. Det er nærliggende, således som også forklaret af pater Gerhard Sanders og generalvikar Lars Messerschmidt, at dette arbejde ikke blev prioriteret højt" (side 69).

Denne langsommelighed finder advokaten naturligvis kritisabelt (side 69).

Sagerne

I alle sagerne på nær to har den anmeldte skadevolder været en mand. En har været lærer, to kirkelige medarbejdere, resten præster. De to kvinder var henholdsvis en ordenssøster og en kvindelig medarbejder.

At gennemgå alle sagerne vil føre for vidt her, men nogle sager skal dog nævnes for at belyse den kirkelige håndtering.

Sag 2: Schindler-sagen (side 108-109)

Undersøgerens kendskab til denne sag bygger udelukkende på Ulla Sander Olsens bog *Peter Schindlers Birgittinske periode 1916-1920*, som Ælnoth udgav i 2000. Han har ganske vist ønsket at se akterne fra den kirkelige domstols behandling af sagen, men fået at vide, at kirken ikke lå inde med disse. Han gætter derfor på, at sagens akter er blevet sendt til Rom, da behandlingen var tilendebragt i Danmark. Kirken har forespurgt hos den tidligere Propagandakongregation (nu Kongregationen for Troens Udbredelse) om eventuelle akter hos den, men endnu ikke fået svar.

Havde Undersøgeren studeret kanonisk ret lidt nøjere, ville han have vidst, at sagens akter var blevet opbevaret i biskoppens hemmelige arkiv - også efter domfældelsen. Så hvis der var sendt akter til Rom, havde det været i kopi. Om dette arkiv, som kun biskoppen har nøgle til, hedder det i kanonisk ret:

"Hvert år skal akter i kriminalsager, der vedrører moralske emner, destrueres, når den kriminelle er død, eller der er gået ti år siden domfældelsen. Men et kort referat om sagen, indeholdende den endelige domfældelses ordlyd, skal bevares" (1983 can. 489 § 2, i 1917-loven er det can. 379 § 1).

Det vil altså sige, at sagens akter er blevet destrueret af enten biskop Brems i 1929 eller biskop Martensen i 1967/1968 (Schindler døde 14. februar 1967). Når Undersøgeren ikke har kunnet få en kopi af referatet, må det være blevet destrueret af enten biskop Suhr eller biskop Martensen.

Af Sander Olsens bog fremgår endvidere, at biskop von Euch overtalte den forurettedes familie til ikke at anmelde sagen til politiet. Undersøgeren gentager dette og tilføjer:

"Ud fra nutidens målestok var biskoppens fremgangsmåde kritisabel. Undersøgeren har ikke mulighed for at afgøre, i hvilket omfang den valgte fremgangsmåde var i overensstemmelse med datidens normer" (side 81).

Jeg vil med henvisning til de tidligere citerede bestemmelser i kanonisk ret af 1917 sige, at det var den. Den er i øvrigt også i overensstemmelse med, hvad talrige biskopper i udlandet har gjort helt op til år 2000: de sager klarer vi selv, ingen offentlighed omkring dem og ingen politianmeldelse!

Vi har imidlertid en anden kilde til sagen. Det er Schindlers egen beskrivelse i erindringsbogen *Tilbage til Rom*, der kom i 1951. At bispedømmet ikke har stillet den til Undersøgerens rådighed, kan undre, for den er, hvad vi historikere kalder en primær kilde. Så lad mig gengive, hvad Schindler på sit søgte og antikverede dansk selv skriver om sagen:

"Saa greb den almægtige Gud selv ind og sendte mig SMÆRTEN tilbage. Paa Hellig III Kongers Dag i 1919 skete der en Katastrofe, saa forfærdende, at jeg troede mig knust. Det var et menneskeligt, moralsk og religiøst Sammenbrug, der tog Form af et moralsk Fald under saa taabelige og saa Groteske Former, at al Fornuft syntes at have forladt mig; der skete ikke noget virkeligt, men det var ikke min Skyld.

Det hændte kom til en Person Kendskab, som raadførte sig med en Præst, der sendte betræffende til Biskoppen. Jeg maatte forlade mit Embede, men da man stillede For-

dringer, jeg ikke mente at burde opfylde, skød jeg min Sag ind under Rom og besluttede at rejse til Aalborg for dær, i Kamillianer-Patrenes Klinik, at komme til Ro.

Min Fortvivlelse var grænseløs: al den Tillid og Forventning, jeg havde brudt; mit Budskab havde jeg selv dementeret ved mit Liv ... jeg havde ikke "holdt mit Legeme i Tømme", og nu blev "mit Embede lastet"; jeg havde voldt de gode Sorg, mine Venner Skam og de slette Triumf; jeg havde "forarget en af disse smaa" og var nu skyldig til Møllestenen og Havsens Dyb ...! Der gik Dom over mig, og jeg fandt intet til Undskyldning; det var forbi, jeg var færdig, vejet og fundet for let, forkastet! At det var et Værk af Guds strænge Kærlighed, kunde jeg end ikke skimte.

Og saa traadte Husets Forstander, den energiske Pater Merx, til og mandede mig op med gode menneskelige Grunde: det var ikke første Gang, sligt var hændt en Præst, og det blev ikke sidste Gang, saa kun Hyklere kunde himle op; var der gaaet mere Blæst af Sagen, end den var værd, kunde jeg takke mig selv for det, saadan som jeg i ungdommeligt Overmod havde irriteret mange, der var aldeles ingen Grund til at spekulere paa at opgive Præstedømmet; én Gang Præst, altid Præst! Og hellerikke til at opgive Tanken om en Tilbagekomst; det første Øjeblikks Staahej havde lagt sig for besindige Mænds Ord, og nu gjaldt det at skabe en god, lang Pause, til der var helt Ro om mit Navn; jeg burde tage til mit kære Italien, optage Studier og saa, "naar De har naaet vor Frelses Alder, vende tilbage til den Gærning, Gud har udset Dem til." Det var jo Balsam paa et Sjælesaar.

Pateren raadede mig til at staa fast paa: kun at ville modtage en Afgørelse af min Sag af Kardinalens Haand. Den, der beredte Vejen for min Appel til ham, var min ældre Præsteven fra Nørrebro, Gamél, som var en lige saa højt kultiveret som besindig Mand; ogsaa han var opmærksom paa Misforholdet mellem, hvad der var sket, og den Udnyttelse, Modstandere gjorde af det; jeg kan ikke mindst takke ham for, at Vandene ret hurtigt faldt til Ro, og at Sagen fik en rimelig Bedømmelse. Hovedsagelig takket være hans Indgriben og den nævnte Psykiaters Udsagn (Diagnosen var: psykogen Psykose) blev min Appel modtaget, og jeg kunde rejse – officielt paa Rekreations- og Studierejse med ubegrænset Orlov.

Jeg kom saa til Rom og forestillede mig for Kardinal von Rossum, som var faderligt venlig, forstaaende og velvillig, men han var i Øjeblikket ikke i Stand til at tage en Beslutning – jeg forstod, at Beretningerne nordfra var indbyrdes modstridende, at han først vilde se, om Vandene lagde sig. Jeg foreslog ham, at jeg skulde slaa mig ned i Siena og dær afvente hans Afgørelse, hvilket han billigede. Jeg fandt en lille billig Pension, ... og opsøgte strax Don Orlandi, hvem jeg satte ind i Situationen. Han stillede (som han sagde mig, han altid plejede i den Slags Tilfælde) et klart og konkret Spørgsmaal: "Er der Kærlighed eller blot Forelskelse med i Spillet?" Nej, ikke Skygge af det! "Godt, saa er det hele ingenting, bare se at faa det langt [!] bag Dem saa hurtigt som muligt

ved et grundigt Arbejde." Men hvem vilde vel have mig til kirkeligt Arbejde? "Det vil jeg", svarede han uden Spor af Betænkelighed, "vær saa god at gøre Dem nyttig hær paa enhver Maade, De kan finde paa." Og saa tog jeg fat paa at arbejde med hans forskellige Grupper og var ham vistnok til en Del Nytte; blandt andet ledede jeg en Spejderlejr ude i Chiantibjærgene ved Toiano, som vi alle havde stor Glæde af. [...] Men det var ikke klogt af mig at tage imod det – hvad jeg ikke den Gang kunde se: jeg søgte jo netop tilbage til noget, Gud vilde have mig ud af; jeg skulde isoleres, men søgte paany Milieu. Og dærfor fandt jeg ikke Fred.

[Johannes Jørgensen] saa, hvad jeg ikke selv saa, at dette Liv i Siena blot var en Fortsættelse af mit Liv i København, ganske vist uden dettes Udvæxter og i dæmpet Form, men det var ikke et Noviciat for en helt anderledes Fremtid. I sin Kærlighed til mig udpønsede han en Plan, som han forelagde Kardinalen og fik dennes Billigelse af: at jeg skulde tage ud til Subiaca bag Sabinerbjærgene og leve i dyb Ubemærkethed og Afsondrethed blandt Benediktinerne på det hellige Sted, hvorfra Benedikts Virke var udgaaet, før det flyttedes til Monte Casino. Da han forelagde mig Projektet, slog jeg strax til.

Foraaret kom, og nu fik jeg Vished for, at mit Noviciats andet Aar var endt: man havde besluttet Hjemrejse, blot skulde jeg ikke selv have det at vide endnu. Jeg tog Afsked med Klosterlivet og begav mig til Rom, hvor jeg i gamle Casa Dinesen afventede Kardinalens "Diplomati" [...] De strænge Tider var altsaa gaaet over i rige Tider, og det gik mod Modning; omsider havde da Diplomatiets faaet, hvad Diplomatiets er, og Kardinalen besluttede at stede mig til Hjemrejse, idet han overlod til den hjemlige Biskop at bestemme, i hvilken fjærn Provins jeg skulde fjæle mig.

Biskop von Euch var under en Indflydelse, der mente at burde spærre mig enhver Vej til kirkeligt Arbejde, og han erklærede rent ud, at han ikke ønskede mig; jeg henholdt mig til Kardinalens Afgørelse, uden at det ændrede noget, thi enten har denne ikke meddelt Biskoppen den i fast Form, eller han har ikke, da der protesteredes, stillet sig fast bag den; Tiden gik, og Situationen blev uholdbar, selv foretog jeg mig intet, uskikket til "Diplomati", som jeg er, men jeg erfarede, at Pastor Gamél havde grebet ind og gjort begribeligt, at en Udvej maatte findes. En Udvej, hvis man da kan kalde den saa meget, blev fundet: jeg blev sendt til Svendborg uden nøjere Bestemmelse" (side 102-115, udrag).

Altså, hvis det var mig, der skulle skrive om denne sag, ville jeg for det første lægge denne primære kilde til grund og for det andet undersøge, om der fandtes oplysninger om den i von Euchs korrespondance. Hans arkiv skulle efter sigende være særdeles velordnet, så det kan ikke tage lang tid at konstatere, om så skulle være tilfældet. Men at læse eventuelle breve er ikke enhver beskåret, for de må være skrevet på latin.

Sagen blev i øvrigt forplumret af, at Schindler var en kontroversiel præst, der havde mange fjender. Hvem de var, antyder han med dette citat, som stammer fra et brev, biskoppen af Southwark i Storbritannien havde sendt ham:

"Kom op at slaas med Deres Biskop, hvis det er nødvendigt; kom også op at slaas med Nonner, hvis det skal være, men det er farligere; kom dærimod aldrig op at slaas med Jesuitterne, for det er dræbende" (side 89-90).

Sag 3 (side 109-111)

I 2000 modtog biskop Kozon et brev fra en kvinde, som var blevet krænket i 1930'erne. Ifølge biskoppen "var der tale om et fredeligt brev", der ikke indeholdt noget ønske om en undersøgelse. Under hensyntagen hertil og til den tid, der var gået siden krænkelsen, foretog biskoppen sig intet. Om han svarede på brevet og forhørte sig om, hvad krænkelsen havde betydet for kvinden, foreligger der intet om. Brevet fra kvinden er bortkommet (side 111).

Sag 5 (side 116-119)

Denne sag vedrører en ordenspræst. Han blev ikke fyret, da sagen kom frem i 2004, "fordi han teknisk set ikke var ansat af de danske katolikker, men af en katolsk orden, som opererer i Danmark" (Kozon-udtalelse til Jyllandsposten 23. marts 2010). Det hedder ellers i kanonisk ret:

"Ordensfolk er underlagt biskoppernes myndighed, ... i de sager, som involverer omsorg for sjælene, den offentlige udøvelse af gudstjenesten og andre opgaver inden for apostolatet" (Can. 678 § 1).

Altså: biskoppen kunne ikke "fyre" ham som ordenspræst, men godt forhindre hans virke i en dansk menighed. Og det var også det, han gjorde, da han stillede præsten over for "valget mellem at komme til et kloster [i udlandet] uden udadvendte aktiviteter eller at forlade ordenen" (side 118).

Sag 10 (side 132-136)

En kvinde, som blev misbrugt som barn, siger:

"Jeg har personligt fortalt om overgrebene til tre katolske præster i tidens løb. Reaktionen var fuldstændig ens hver gang: flakkende blikke, temaskift og sagen blev aldrig nævnt igen" (side 135).

På et tidspunkt fortalte hun i et brev en udenlandsk biskop derom og fik det svar, "at sagen var juridisk forældet, og at forurettede skulle ransage sin sjæl for usande anklager/løgne" (side 135).

Sag 17 (side 158-175)

Om præsten i denne sag modtog bispekontoret fire anmeldelser i 2010. To af dem var allerede indsendt i 2008. Dengang satte kirken en undersøgelse i gang og indkaldte de to anmeldere til samtale. Herefter blev der talt med præsten, der havde en advokat med som bisidder. Senere tillod kirken denne advokat at ”forhøre” den ene af anmelderne. Da anmelderen herefter af Niels Engelbrecht fik at vide, at præstens advokat truede med en injuriersag, trak han sin anmeldelse tilbage (side 165-166).

Den anden anmelder sendte efter den første samtale en mail til Niels Engelbrecht. Heri skrev han: *”Jeg betragter sagen, for mit vedkommende, som afsluttet.”* Dette tolkede Niels Engelbrecht som ensbetydende med, at også han trak sin anmeldelse tilbage (side 173). Derfor skete der intet mod præsten i 2008.

Undersøgeren kritiserer denne kirkelige håndtering. Han finder for det første, at de to anmeldere burde have fået tilbudt juridisk assistance, for det andet, at

”Den Katolske Kirke i Danmark burde have overvejet muligheden af at foretage en nærmere undersøgelse af, om andre unge mænd, der havde opholdt sig i præstegården, havde været udsat for lignende oplevelser som den, de forurettede ... berettede om, således som det blev foreslået af [kirkens] advokat Henrik Steen Andersen” (side 90).

At den pågældende præst, efter at kirken i 2010 på ny havde undersøgt de modtagne anmeldelser imod ham, fik valget mellem at lade sig pensionere eller blive fjernet som sognepræst ifl. can. 1740 (side 162), er en nyhed for os. For ligesom at redde så meget af præstens og kirkens ære som mulig, fik pressen blot at vide, at præsten havde ladet sig pensionere (Berlingske Tidende 4. april og Kristeligt Dagblad 5. april 2011).

Sag 18 (side 176-192)

Også om denne præst findes fire sager. Den alvorligste vedrører en ung mand, som i 1984 begik selvmord. Trods henvendelse fra den afdødes familie til biskop Martensen, synes denne ikke at have beskæftiget sig med sagen. Den blev, så vidt man kan se, udelukkende ”ordnet” af to advokater, repræsenterende henholdsvis familien og præsten. Men biskoppen modtog løbende kopier af den mellem advokaterne udvekslede korrespondance.

Flere andre i Danmarks unge Katolikker havde også orienteret biskop Martensen om præstens adfærd over for de unge. Formanden havde endog et personligt møde med biskoppen, der lovede at se på sagen. Om det skete, er uvist, for alle papirer, der måtte være på bispekontoret om disse sager, er væk.

”Vi har ledt højt og lavt og alle steder. Men der er simpelthen noget, som vi efter ugers intens søgning må konstatere, vi ikke kan finde,” udtalte Niels Engelbrecht til Berling-

ske Tidende den 17. maj 2010. Efter hans mening måtte det manglende være blevet væk i forbindelse med arkivets flytning syv-otte år tidligere fra Bredgade til Gl. Kongevej. Denne forklaring findes også i rapporten (side 187).

Dette fik pressen til at skrive, at der var forsvundet papirer fra biskoppens hemmelige arkiv. Men det dementerede biskop Kozon over for Berlingske Tidende 18. maj 2010: *"De dokumenter, der mangler, er ikke og har aldrig været en del af det hemmelige arkiv. Det [der var i det] er kommet med alt sammen."*

Heri er jeg enig, for jeg har meget svært ved at forestille mig, at papirer, der opbevares i et aflåst vægpengekab, skulle være forsvundet under en flytning. Erling Tiedemann har da også nævnt en anden mulighed: at papirerne ikke var forsvundet under flytningen, men inden arkivet blev pakket ned og flyttet til Gl. Kongevej (katpod-udsendelse 19. maj 2010).

Denne forklaring forekommer mig at være langt mere sandsynlig. Og i så fald må biskop Martensen have ment, at det ikke var nødvendigt at gemme den slags for kirken ikke særlig flatterende breve og dokumenter, hvorfor han har destrueret dem, da uroen omkring præsten havde lagt sig.

Rapporten viser, at det vigtigste for biskop Martensen var, at der var ro i sognet. Derfor var han indstillet på at flytte præsten til et andet sogn, og derfor undlod han det, da han på et menighedsmåde blev klar over, at menigheden bakkede præsten op. At indlede en canon 1717-undersøgelse faldt ham ikke ind. Denne ansvarsforflygtigelse og embedsforførelse kritiseres med rette i rapporten.

Sag 25 og 26 (side 212-218)

Disse to sager blev i 2003 indsendt til bispekontoret af den samme person: en pensioneret præst. Den første sag omhandlede en unavngiven præst, som skulle have misbrugt fire drenge på en ungdomslejr, den anden ham selv, der *siden* barndommen skulle været blevet misbrugt af en præst. I det sidste tilfælde var altså ikke tale om et enkeltstående tilfælde, men om noget, der gentog sig i årevis. Sammen med anmeldelsen fremsendtes pornografisk materiale, som ifølge den pensionerede præst var produceret og sendt til ham af den præst, der havde krænket ham.

Juridisk er der tale om to sager, og de synes da også af de kirkelige myndigheder at være behandlet som sådanne. Så det gør Undersøgeren selvfølgelig også. Men derved bliver den kirkelige håndtering af sagerne, som de er beskrevet i rapporten, uklar.

At det vigtigste for anmelder imidlertid var hans egen sag (sag 26), synes at fremgå af den aldrig af bispedømmet udsendte pressemeddelelse om sag 25, som gengives i rapporten:

"Beskyldningerne er fremsat af en anden katolsk præst. I e-mails til en kreds af katolikker har han skrevet, at han selv som ung har været udsat for seksuelt misbrug, og at han er blevet kontaktet af unge mænd, som har berettet, at de på en katolsk børnelejr har været udsat for et seksuelt misbrug fra en katolsk præsts side" (side 215).

Sammen med anmeldelsen fremkom den pensionerede præst med et krav på at få udbetalt 318.000 kr. for lønefterslæb m.v. Modtog han ikke disse penge, ville han gå til pressen med sin viden.

Hvordan reagerede biskop Kozon så på denne anmeldelse? Skønt den skulle fremstå *"forvirrende og usammenhængende"*, tog han den dødsens alvorlig. I hvert fald den første af dem (sag 25), for den blev drøftet på et møde i Det biskoppelige Råd den 23. september 2003. På dette møde blev Niels Engelbrecht udpeget til med bistand af en advokat at undersøge sagen, samtidig med at man etablerede et medieberedskab (side 213). Herefter kørte kirkens undersøgelse i fire mere eller mindre parallelle spor.

Spor 1: Anmelder. Først kontaktede Niels Engelbrecht ham telefonisk. Men da der ikke kom noget ud af det, opsøgte han ham personlig for at få navnene på de fire drenge og ungdomspræsten. Også det møde blev resultatløst. Heller ikke Undersøgeren har i forbindelse med undersøgelsen kunnet etablere en kontakt til ham, så anmelderens fremstilling af de to sager kendes kun fra *"det forvirrede"* brev til biskop Kozon i 2003.

Spor 2: Ungdomspræsten. Da overgrebene skulle være foregået i 1990'erne, var det ikke svært at finde præsten. Selv om præsten nægtede at have foretaget sig noget usømmeligt, orienterede Niels Engelbrecht ham om, at der ville blive iværksat en undersøgelse, og at han i den tid, den stod på, ville være suspenderet. Men da kirkens advokat ikke mente, at der ikke var grundlag for det, blev suspensionen snart ophævet igen. Et halvt år senere opstod der imidlertid tvivl, om sagen var blevet håndteret korrekt, så kirken besluttede at overgive sagen til politiet. Den 23. marts 2004 kom svaret fra politimesteren:

"Det er således samlet min opfattelse, at påbegyndelse af en efterforskning på det foreliggende grundlag, startende med en afhøring af [anmelder], i alle henseender forekommer udsigtsløs" (side 216).

Og hermed døde sagen. At en præst i 2003 var blevet kortvarigt suspenderet, har vi aldrig tidligere hørt om.

Spor 3: Præsten, der krænkede anmelder. Her var der virkelig noget at komme efter, for biskop Kozon har til Undersøgeren udtalt, at han havde *"andenhåndsberetninger vedrørende seksuelle krænkelser/grænseoverskridende adfærd fra Præstens side"*. Han har derudover kunne fortælle, at en

"person inden for Den Katolske Kirke i Danmark skulle være bekendt med nogle, der har haft oplevelser vedrørende seksuelle krænkelser/grænseoverskridende adfærd fra Præstens side ... [og] at en afdød bekendt af Præsten skulle have udtalt, at Præsten var 'kendt for sine tilbøjeligheder'" (side 218).

Der blev imidlertid ikke iværksat en undersøgelse. Det skyldtes, at præsten var død omkring 2000. Man anså derfor eventuelle seksuelle krænkelser fra hans side som historie. Dette har Niels Engelbrecht bekræftet over for Undersøgeren (side 218). Undersøgeren synes at have betragtet sagen på samme måde, for man får af hans rapport ikke indtryk af, at han har foretaget sig yderligere - bortset fra forsøget på at komme i kontakt med anmelderen.

Spor 4: Forhandling om de 381.000 kr. På det omtalte møde i Det biskoppelige Råd den 23. september 2003 overlod man behandlingen af kravet til kirkens lønningskommission. De første forhandlinger herom synes at have været resultatløse, for den pensionerede præst lagde sag an mod kirken for at få udbetalt sit efter egen opfattelse store lønefterslæb. I maj 2005 blev parterne dog forliget ved, at kirken udbetalte anmelder 50.000 kr. *"Der var mellem parterne enighed om, at forligsbeløbet ikke var en anerkendelse fra Den Katolske Kirke i Danmarks side af de fremsatte økonomiske krav, men om en social foranstaltning over for anmelder. Anmelder frafaldt herefter alle krav"*, hedder det i rapporten (side 212-213). At vi andre så kan opfatte det som en form for erstatning for de lidelser, den pågældende pensionerede præst havde været udsat for, er en helt anden sag.

Der er vist ingen tvivl om, at denne anmeldelse, hvori den pensionerede præst truede med at ville gå til pressen med sin viden, hvis ikke hans økonomiske krav blev imødekommet, må have fået alarmklokkerne til at ringe på bispekontoret. Og det endda særdeles højt. Det fremgår da også af den handlingsplan, bispedømmet udarbejdede den 2. marts 2004. Gjorde anmelder alvor af sin trussel, skulle

1. [Lars Messerschmidt og Niels Engelbrecht] have et møde med politimesteren i [by X].
2. Lars Messerschmidt og Niels Engelbrecht forsøge at aflægge besøg hos anmelder inden mødet med politimesteren.
3. En pressemeddelelse udarbejdes.
4. Pressemeddelelsen gøres færdig i henhold til mødet med politimesteren og straks sendes ud.
5. Biskoppen samme dag orientere alle relevante personer og råd: præsterne i bispedømmet, Pastoralrådet, Det økonomiske Råd, menighedsrådsformændene, de kvindelige ordenshuse, Danmarks unge Katolikkers hovedbestyrelse, Katolsk Orientering, bispekontorets personale.
6. Et hyrdebrev udarbejdes til oplæsning i kirkerne den første søndag efter offentliggørelsen af pressemeddelelsen.

7. Biskoppen orientere NN [anmelder?], om at sagen vil blive overdraget til politiet. Samtidig skulle det ”sikres at der drages omsorg for ham” (side 214-215).

Undersøgeren har i kirkens arkiv fundet to udkast til en pressemeddelelse, det ene meget foreløbigt, det andet mere gennearbejdet. Det sidste gengives i rapporten side 215.

Det siges ikke i rapporten, men fremgår vist ret tydeligt, at den pensionerede præst, der havde anmeldt de to sager, ikke havde det særlig godt.

Sag 30 (side 228-230)

Denne sag tog sin begyndelse, da et medlem af menigheden opdagede, at der på præstens computer lå en erotisk novelle, som præsten havde skrevet og sendt til andre. Han overførte en kopi af novellen til sit USB-stik og forelagde den for medlemmer af menighedsrådet. Hvordan medlemmet opdagede den erotiske novelle, foreligger der ingen oplysninger om i rapporten, blot fortælles, det skete i forbindelse med, at medlemmet hjalp præsten med at installere en netbank-forbindelse på hans computer. Men er det hele sandheden? Jeg tvivler.

Uafhængig heraf havde præsten fået bevilget orlov fra 1. september 2009 med henblik på at tage ophold i et kloster. På et møde den 5. juni mellem biskop Kozon og menighedsrådet skulle man drøfte sognets forhold, når præsten var rejst. Menigheden præsenterede da novellen for biskoppen, som efter sigende skulle være blevet meget vred. Han gav menighedsrådet besked på, at det ikke måtte tale om sagen med menigheden, og af lagde efter mødet et besøg hos præsten. Biskoppen ville vide, mærkeligt nok ikke, hvorfor præsten havde skrevet novellen, men hvorfor han havde sendt den til andre (side 228).

Tre dage senere forflyttede biskoppen præsten til et nonnekloster. Efter råd fra en tysk kirkeretsekspert besluttede biskop Kozon at indbringe sagen for Troslærekongregationen i Rom.

At præsten officielt blev sygemeldt og ikke suspenderet, forklarede Niels Engelbrecht til Berlingske Tidende således:

”Præsten havde ikke foretaget sig noget ulovligt, og vi kendte ikke noget til overgreb begået af ham. I det øjeblik, vi lavede en præventiv foranstaltning, syntes vi ikke samtidig, vi skulle hænge ham ud for det” (Berlingske Tidende 19. juni 2010).

Først den 18. juni 2010 blev præsten suspenderet. Det skyldtes ifølge Niels Engelbrecht, at der var kommet nye anklager imod ham. Hvad de nye anklager gik ud på, fremgår ikke af rapporten, for om dem er den til ens undren tavs.

Det er også nyt for os, at biskoppen har sendt sagen til Rom. Da novellen må indgå som bevismateriale, spekulerer jeg på, hvem der i biskoppens omgivelser har oversat den til et af de sprog, de ansatte i Troslærekongregationen kan læse?

Sag 35 (side 240-241)

Som bekendt kom biskoppen galt af sted, da han fortalte pressen, at bispedømmet som en selvfølge indhentede børneattester på dets præster (Kristeligt Dagblad 16. marts 2010). Avisen lod foretage en undersøgelse, og den viste, at man kun havde indhentet attester på 6 ud af 75 præster (Kristeligt Dagblad 10. april 2010).

Bispedømmet havde dog ikke gjort noget forkert ved ikke at indhente dem, for det blev først et lovkrav fra 2005 (Lov nr. 520 af 21. juni 2005), men det skyndte sig alligevel at indhente det forsømte. Det viste sig da, at en polsk ordenspræst den 14. september 2005 var blevet idømt 20 dagbøder à 300 kr. og fået konfiskeret sin computer for overtrædelse af straffelovens § 235 stk. 2, der omhandler besiddelse af børneporno. Biskop Kozon handlede resolut og sendte præsten tilbage til sit hjemland.

At bispedømmet først blev bekendt med sagen, da det indhentede børneattester på alle dets præster, er der ingen grund til at betvivle. Det, der undrer mig, er dog, at ingen tilsyneladende vidste noget derom inden? Hvordan har præsten kunnet forklare over for sin medpræst og andre, der kom i præstegården, at computeren pludselig var væk? Og hvordan har præsten kunnet betale bøden på 6.000 kr.? Det er ret mange penge, når man har en månedsløn før skat på omkring 9-10.000 kr. Undersøgeren har, så vidt jeg kan se, ikke interviewet denne medpræst eller andre i sognet.

Sag 39 (249-252)

I efteråret 2000 blev en præst anholdt af politiet og sigtet for blufærdighedskrænkelser over for en 13-årig dreng i en sauna i en offentlig svømmehal. Selv om præsten bedyrede sin uskyld og mente, at drengen måtte have forvekslet ham med en anden, fik præsten et bødeforlæg på 1.000 kr. Trods store betænkeligheder betalte præsten denne bøde.

Efter sin arrestation orienterede præsten biskop Kozon, men hvad han fortalte ham, er uklart. De talte også flere gange senere om sagen. Men biskoppen spurgte efter eget udsagn aldrig ind til (som det hedder på moderne dansk), hvad sagen drejede sig om, og han overvejede ikke at undersøge den nærmere. Først i april 2012 kom han i tanke om sagen og anmodede Undersøgeren om at inkludere den i sin undersøgelse. Denne forsømmelighed finder Undersøgeren med rette kritisabel.

En uundersøgt sag

I 2002 kunne en mand i et læserbrev i Kristeligt Dagblad fortælle om sine oplevelser med to navngivne præster, der i slutningen af 1950'erne underviste på Niels Steensens

Gymnasium. Biskop Kozon reagerede ikke herpå, for som han siger: ”Jeg betragtede det jo ikke som en henvendelse, det er jo en reaktion på et andet læserbrev” (Politiken 10. april 2010).

Konklusion

Var der så noget at komme efter? Lad os se på rapportens konklusioner.

Om perioden 1890-1999

”På baggrund af de foreliggende oplysninger finder Undersøgeren ikke, at der er grund til at antage, at Den Katolske Kirke i Danmark frem til årtusindskiftet havde modtaget underretninger om seksuelle krænkelser mod børn og unge i et sådant omfang eller af en sådan karakter, at Den katolske Kirke i Danmark som følge af disse forhold i perioden fra 1890 til 1999 har haft anledning til skærpet opmærksomhed på området” (side 75-76)

”Undersøgeren har ikke noget grundlag for at antage, at Den Katolske Kirke i Danmark i denne del af perioden skulle have søgt at forhindre opklaringen af eventuelle sager om seksuelle krænkelser af børn og unge begået af præster. Det er derimod undersøgerens vurdering, at Den katolske Kirke i Danmark i den seneste del af perioden frem mod årtusindskiftet har udvist passivitet i forhold til at undersøge og opklare underretninger om, at præster m.fl. skulle have krænket børn eller unge under 18 år seksuelt, hvorimod Den katolske Kirke i Danmark ifølge de foreliggende oplysninger i den første del af forrige århundrede har reageret over for sådanne oplysninger” (side 82-83).

”I Perioden fra 1970 frem til årtusindskiftet er det Undersøgerens vurdering at Den Katolske Kirke i Danmark i væsentligt omfang har udvist passivitet i forhold til at undersøge sådanne sager. Undersøgeren finder den udviste passivitet kritisabel, uanset at der er tale om få sager” (side 101).

Tiden efter år 2000

”Undersøgeren kan ikke på det foreliggende grundlag lægge til grund, at Den Katolske Kirke i Danmark i perioden 2001-2009 har modtaget underretning om aktuelle seksuelle krænkelser mod børn og unge i et sådant omfang eller af en sådan karakter, at Den Katolske Kirke i Danmark som følge af disse forhold har haft anledning til at foretage andre generelle tiltag end, hvad Den Katolske Kirke i Danmark faktisk iværksatte” (side 78).

”Undersøgeren finder, at biskop Kozon udviste kritisabel passivitet i henhold til henvendelsen i sag 39. Undersøgeren finder ikke, at Den Katolske Kirke i Danmark i øvrigt har udvist passivitet i forhold til de anmeldelser om aktuelle sager, man har modtaget i perioden 2000-2009” (side 101).

Den samlede konklusion lyder

"Undersøgeren finder ikke grundlag for at antage at Den Katolske Kirke i Danmark skulle have søgt at forhindre opklaringen af eventuelle sager om seksuelle krænkelse af børn og unge, begået i Perioden af præster eller andre medarbejdere i Den Katolske Kirke i Danmark" (side 101-102).

Det er næsten som at høre en dommer afsige en kendelse i byretten. Klart og stringent. Men er det en frifindelse? Både og. *På det foreliggende grundlag*. Det udsagn må man hele tiden have i bagehovedet, når rapportens konklusioner skal vurderes. Hvordan konklusionerne havde lydt, hvis alle havde ladet sig interviewe, og hvis vigtige papirer ikke var blevet destrueret, ved ingen.

Derfor ved vi heller ikke, hvor mange henvendelser og anmeldelser, den katolske kirke i Danmark, skulle have modtaget i perioden 1890-1999. Kan man virkelig slutte, at kirken har taget dem seriøst og handlet på dem i den første del af perioden? Ja, *på det foreliggende grundlag*. Men dette grundlag bestod altså reelt blot af én sag, nemlig Schindler-sagen i 1919! I denne sag indgik imidlertid også et andet aspekt, nemlig den stærke modvilje, der i visse indflydelsesrige kredse var mod præsten som person og teolog - kredse som biskoppen var under indflydelse af. Dette vigtige aspekt er ikke inddraget i Undersøgelsen.

Ligesom Undersøgeren efter min mening ikke i tilstrækkelig grad har inddraget kanonisk ret, har han ikke taget højde for, at alle misbrugssagerne har fundet sted inden for rammerne af en særegen klerikal-katolsk kultur. Det vil sige, at de ikke er set i deres mentalitetshistoriske kontekst. Han synes også kun i begrænset omfang at have forsøgt at nå til en afklaring af, om det, han i interviewene fik fortalt, også var sandt. Det være af forurettede så vel som af præster og af de ansvarlige i bispedømmet. Når man dertil lægger, at han har fravalgt at undersøge, hvad der eventuelt skulle være fundet sted på katolske skoler og institutioner, at han i visse sager ikke har undersøgt tingene til bunds, at han undladt at gennemgå, hvad der måtte ligge af korrespondance med udenlandske organer, det være biskopper, ordensledere og Vatikanet, må konklusionen blive: nej, han har ikke vendt hver en sten.

Var der så noget at komme efter? Svaret er igen både og. Nogle anmeldelser er så tynde, at de ikke kan tages alvorligt, mens andre er nok så alvorlige. Mange har de *på det foreliggende grundlag* heldigvis ikke været - og det bør glæde enhver - men de er nok til at kunne sige, at der i visse kredse af kirken har været en syg kultur. En kultur, som de ansvarlige har forsøgt at skjule over for kirkens medlemmer. Og her har biskop Kozons adfærd ikke adskilt sig væsentlig fra hans forgængeres. Først da han af mere besindige kredse i kirken og af pressen i det sene forår og den tidligere sommer 2010 blev tvunget dertil, skiftede han holdning og blev klar over, at det var hele den katolske kirkes tro-

værdighed, der var på spil. Det tjener ham til ære, at han kunne se det og ikke som visse udenlandske biskopper hårdnakket holdt fast i de gamle adfærdsmønstre. Derfor fik vi en advokatundersøgelse, hvis resultater nu er lagt frem i form af en rapport. Tak for det.

Lad mig slutte med denne udtalelse af professor Jørn Vestergaard:

”Dansk ret accepterer ikke juridiske parallelsamfund. Man kan ikke inden for den katolske kirke have sin egen lovgivning om alvorlig forhold, som er omfattet af straffeloven. Det kan være berettiget, at man som arbejdsgiver selv bidrager til at få klarlagt, om der er noget om anklagerne. Men ved samtaler med en person, som har været udsat for et overgreb, er det dybt problematisk, hvis den organisation, hvor det er foregået, foretager undersøgelsen.” (Politiken 10. april 10)

Om vor kirkes ledelse har forstået det, må fremtiden vise.